

Velykos Žemaičiuose: Velykiniai papročiai mūsų krašte

„Žemaičių žemė“ 1942 m. balandžio 2 d. Nr. 14(42)

Velykos, ta šauni pavasario šventė, Žemaičiuose švenčiama gražiai su pakilia nuotaika. Jau prieš keletą dienų šeiminkės pradeda ruošą: vėdina ir švarina butus, kepa pyragus ir gamina kitus velykiškus valgius.

Didįjį šeštadienį jau iš pat ryto žmonės skuba į bažnyčią parnešti šventinto vandens ir šventintos ugnelės. Bažnyčios šventoriuje kūrenasi švęstas ugnies laužas. Bobinčiuje stovi pora statinių šventinto vandens. Žmonės pasisemia šventinto vandens, užsidega pakulinius pančius, beržų kempines bei sausas durpes ir skuba namo. Visais keliais smilkdami, dūlydami degančius pakulinius pančius, sausas durpes ir beržų kempines grįžta ugnianešiai.

Jaunimas stengiasi kuo daugiausia margučių pasimarginti, juk be margučių ne Velykos. Karštai ištirpintu vašku ant balto nedažyto kiaušinio kevalo su adata ar spilkutės galvute išrašo įvairius raštus. Mergaitės žiūri, kad turimų kiaušinių skaičius išeitų poromis, tada, esą, greičiau ištekėsiančios.

Saulei leidžiantis šventoriuje prie varpinės būbnamušis pradeda mušti ožio odos, beržo lankais aptrauktą būgną.

– Būm, būbūm, būm, – duslus banguojąs būbno aidas kviečia rinktis visus prie Kristaus karsto, didžion budynėn. Ir renkasi žmonės vyrai pilkomis sermėgomis, moterys languotomis skarelėmis į Velykų mišparus. Šiurpokas ankstyvo pavasario vėjas drėgnu pūtimu glosto veidus ir vingiuojasi moterų padalkose. Po mišparų prasideda Kristaus budynė per naktį. Tie, kurie turi gerus balsus, sėdasi prie giedorių ir natavoja „kalnus“.

Dienos šviesai įsiveržus į bažnyčią ir pradėjus kovoti su žvakių liepsnelėmis, sudunda būbnas, suskamba varpai ir visa bažnyčia galingai, visu balsu pragysta:

*Linksmą dieną mums prašvito,
Visi laukėm džiaugsmo šito!..*

Pavasaris. Bonifaco Vengalio nuotrauka

Per didžiąsias bažnyčios duris išsiveržia procesija. Patekėjusi saulė gaivinančiais spinduliais apipila džiaugsmo kupinus žmonių veidus, šventųjų paveikslus, vėjo plazdenamas šventąsias karūnas.

Po pamaldų visi skuba į namus. Kad namai būtų apsaugoti nuo gaisro, perkūnijos, kad javai neštų dešimteriopą grūdą, kad jų neišestų kirmėlės, neišlestų paukščiai, neišmuštų ledai ir neišvartytų audros, kad gyvuliai būtų sveiki, Velykų rytą šeiminkas su krapyla ir švęstu vandeniu apeina apšventindamas namus, laukus ir gyvulius. Pašvęstąja ugnimi pakuriami pečiai ir verdami velykiniai valgiai.

Štai jau ir visomis gėrybėmis apkrautas Velykų stalas. Už stalo visų pirma sėda šeimos galva – tėvas. Jis išsirenka tvirčiausią kiaušinį ir muša su kitais. Kieno kiaušinis iš visos šeimos lieka sveikas, tas šeimos narys ilgiausiai gyvensiąs. Tada pradeda valgyti iškilminguosius pirmos Velykų dienos pusryčius ir šnekučiuotis. Po pusryčių buvę bažnyčioje eina kiek pamiegoti. Pirmoji Velykų diena praleidžiama savųjų tarpe. Kitos dienos pavakary jaunimas pradeda linksmas vakarones. Prasideda linksmybės, kurias ilgoji gavėnia buvo pažabojusi.

H. Veltersonas